

Órlőmalom a szabadságharc előtti időkből

Hagyományőrző paraszti eszközök

Vásárhelyen a parasztság jutott el a polgárosodásig, ez a magyarázata annak, hogy a város és vidéke lakossága ennyire ragaszkodik a földhöz, az agráriumhoz – mondta Lázár János polgármester az Agrárcentrumban megnyílt, **Paraszteszközök** című hagyományőrző mezőgazdaságieszköz-kiállításon.

Még az 1848–49-es szabadságharc előtt használták azt az őrlőmalmot, amit *Kiss Józsefné* adományozott az állandó kiállítás számára, tőle származik a 150 éves facipő is. Eredeti Kalmár Zsigmond-féle szelelőrosta éppúgy látható itt, mint régi rokka, sajtprés, börtarisznya, s még sok-sok, összesen több száz tárgy.

A Nagy Vera múzeumigazgató rendezte kiállításon bemutatottak legnagyobb része *Perényi János* magángyűjteményéből származik – mondta *Huszár Lajos*, a Hódmezővásárhelyi Gazdasági Egyesület elnöke. *Lázár János*

A vásárhelyi Agrárcentrum pinchelyiségében számtalan, régi paraszti eszközt tekinthetnek meg az érdeklődők. Fotó: Tésik Attila

A népi építészet emlékei Vásárhelyen

Vigyázni kell a kőlábas góréra, kerek ólra

Eredeti helyükön, s ha lehet, eredeti feladatukat meghagyva kell megővni a népi építészet tárgyi emlékeit. A tulajdonos sokszor nem is tudja: a kőlábas góré, vagy az udvar végében roskadozó kerek ól kultúrtörténeti értéket képvisel.

– Hódmezővásárhelyen és környékén öt, országosan védett épületet tartanak számon, ennyivel egyetlen más település sem dicsekedhet az országban – mondja *Csáki Imre* városi főmérnök, a közel-múltban tartott nemzetközi népi építészeti konferencia kapcsán. Ezek: a kopáncsi tanyamúzeum, a Papi-féle szőlőmalom a molnárházzal, a város területén pedig a Mátyás utcai Samu Katalin-ház, az Árpád utcai tájház, s a csúcsi fazekasház. Számos, jelenleg is lakott, szintén védelemre érdemes épület található a városban, még az idén javaslat születik megővásukról. Egy valahai szatócsüzlet eredeti állapotában való fölújításának támogatásáról már közgyűlési döntés született; ilyen épület, helyreállítva, jelenleg egyedül az ópusztaszeri skanzenben található.

– Nyugat-Európában egyre elterjedtebb, hogy nem „bemutatóteremként” működik egy-egy építészeti emlék, környezetéből kiragadva, hanem eredeti helyszínén, minél több programnak helyet adva, sőt ha lehet, biztosítva az eredeti tevékenységet – hívja föl a figyelmet a főmérnök. Egy dániai skanzenben minden épület eredendő feladatát betöltve üzemel: ahol egykor laktak, most is laknak, ami valaha műhely volt, ma is műhely, ahol patika működött, most is patika. A leghatékonyabb szemléltetést épp ez biztosítja, s a legeredményesebb megőrzést is. E gyakorlatot Vásárhely is átvethetné.

Megőrzendő épület – köztük több, úgynevezett ősepitmény – is sok akad a városban és határában. Csáki Imre elmondja: *Kunkovác László* fotóművész, etnográfus Vásárhely felé jövet, a szentesi út mentén meglátott egy eredeti, XIX. századi vagy még azelőtt épült kőlábas góré-t. Kimentek a főmérnökkel lefotózni, a s gazda útbaigazítása nyomán olyan tanyára is ráleltek, ahol két kerek ól is található. Az egyik állapota már erősen leromlott, ami egyébként nem csoda, ezek nem az örökkévalóság-nak készültek, fönntartásuk gondozást kíván (az „ősepitmény”, mint elnevezés, nem az épületek korára vonatkozik, hanem arra, hogy létrehozásuk módja, anyaga, kinézetük, illetve az általuk tükröz-

ött szemlélet az emberiség ősi korszakába mutat vissza). Megőrzésüket – éppúgy, mint a jellegzetes vásárhelyi népi építészeti értékeket – nagyban elősegítené, ha újraindulhatna az országosan elismert tanyakutató, *Szenti Tibor* neve fémjelzte tanyafeltáró, építészetiemlék-mentő program – mutat rá a főmérnök. Szakemberek – például diákok segítségével – föltérképezhetnék a város határában még megtalálható reliktumokat, föl hívnák a gazdák figyelmét a tulajdonukban lévő értékekre; s új ismeretterjesztő kiadványok is napvilágot látnának. Mindez a népi építészeti emlékek föltérteleződését, eredeti formában való hasznosítását, így fönntmaradását eredményezheti.

FARKAS CSABA

A jelenlegi tanyahelyzet – s benne a megőrzésre érdemes népi építészeti értékek – föltárása megérne egy átfogó kutatást. Fotó: Tésik Attila

Min dolgozik?

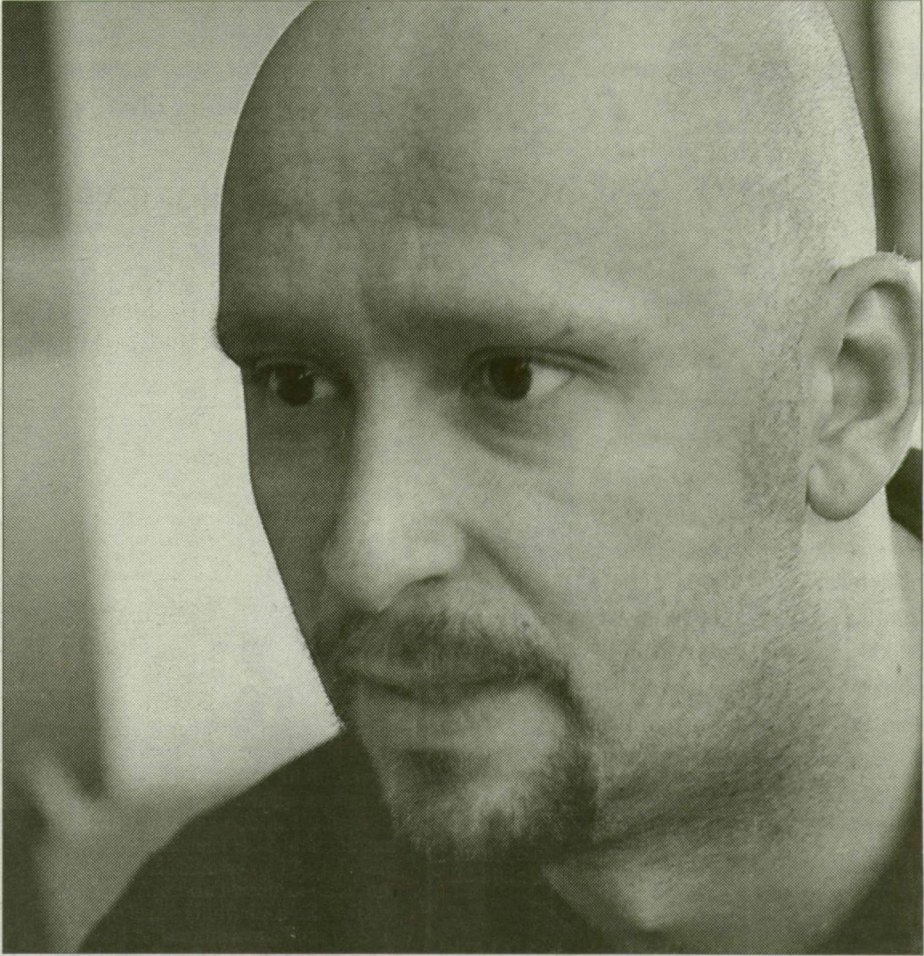
Juronic Tamás táncművész

Nehéz máshogyan kifejezni: a Szegedi Kortárs Balett művészeti vezetője egyszerre négy helyszínen tevékenykedik.

Juronic Tamás nyár óta ingázik. Augusztusban Németországban, Oldenburgban készített egy Carmen-feldolgozást Martin Stiefermann együttese számára. Mivel október 24-én lesz az oldenburgi színházban a bemutató, a koreográfusnak még nem egyszer kell visszautaznia oda – Pozsonyból. Vagy Szegedről. Vagy Budapestről. Hiszen a pozsonyi operaház balettegyüttesének A fából faragott királyfi című művét tanítja be, november 6-án lesz a premier. Ám közben itthon is kell lenni, hiszen Juronicnak táncosként is fellépése volt a Trafóban, az együttes pedig az évad első bemutatójára készül, amely október 10-én lesz a Nemzeti Táncszínházban (két vendégművész, Martin Stiefermann és Uri Ivgi darabjait táncolják). Mindennek tetejébe 19-én Kassán vendégszerepelnek a Carmina Buranával.

– Tényleg összesűrűsödött mostanában a program, hiszen mindezekon túl nekem már jó előre, a következő szezonra is gondolnom kell – mondja Juronic, az intenzív kérdés-ködére azonban csak annyit árul el, hogy nagy horderejű munkákra kérték fel. Ennél többet egyelőre harapófogóval sem lehet kihúzni belőle. Szívesen beszél viszont a németországi és szlovákiai munkájáról.

– Oldenburgban Martin együttesével én is Carmen-változatot készítettem, mint az én csapattal Uri Ivgi. Most, hogy itthon vagyok pár napra, láttam próbát, nagyon tetszik. Muszáj hozzátennem, éppen a frissen szerzett tapasztalataim birtokában, hogy ilyen kiváló táncosokkal, mint a szegediek, persze könnyű... Míg Uri Ivgi Carmen-története egy pékségben játszódik és a holokausz árnya lengi be, az enyém egy mai partin, ahol milliommocsmetek buliznak és bonyolult szerelmi viszonyok szövődnek. A szegedi együtteshez hasonló méretű az oldenburgi és hasonlóan modern táncszínházi stílusban is dolgoznak, úgyhogy zökkenőmentesen megértettük egymást a táncosokkal. Talán érdekes volt számukra, hogy újfajta munkamódszert ismertek meg: míg Martin inkább imp-

Juronic Tamás: A külföldi tapasztalatok azt is megerősítik, hogy a szegedi táncosok az európai élvonalban vannak. Fotó: Schmidt Andrea

rovizációkat kér tőlük, én meglehetősen pontosan meghatározom, mit szeretnék.

A pozsonyi operaházban viszont klasszikus balettegyüttesrel kellett szót érteni. Juronic azt mondja, az elmúlt hetekben meg kellett küzdeni azért, hogy nyitottá váljanak a táncosok az általuk megszokottól eltérő mozgásvilág iránt, hogy elsajátítsanak egy másfajta kifejezési eszköztárat, kommunikációs rendszert – de sikerült. A november eleji pozsonyi premier után a hónap végén „végre hazakerül

a csapat”. A Szegedi Kortárs Balett tízéves jubileumán a Szegedi Nemzeti Színházban lesz az ünnepi előadás. Ez egyszersmind az itthoni bemutatója lesz a Mozart-Requiemre korábban készült és az idei miskolci operafesztiválra teljesen átdolgozott Juronic-táncműnek, amelyet élő zenei kísérettel, a szegedi szimfonikusok, továbbá tizenkét tehetséges gyermektáncos közreműködésével ad elő az együttes.

S. E.

Deák Beke Éva francia gobelinmunkái a Kass Galériában

Életvonalak míves fonala

Deák Beke Éva textilművész gyapjúból készült gyönyörű, míves francia gobelinjeivel ismerkedhet meg a közönség az **Életvonalak fonala** című tárlaton, amit Banner Zoltán művészettörténész nyit meg pénteken délután fél 5-kor Szegeden, a Kass Galériában.

Eszelősen felgyorsult világunkban, ahol a műalkotások is gyakran röpké órák alatt születnek meg, nehéz elképzelni, hogy valaki naponta egy-két centimétert haladva éveken át sző egyetlen kárpitot. *Deák Beke Éva* hatalmas francia gobelinképe, az Ikarosz, amely péntektől társaival együtt a Kass Galériában látható, több mint két éven át tartó munkával készült.

A tervezéstől a befejezésig minden munkafázist az alkotó végzett: az erdélyi piacokon maga vásárolta az alapanyagot, az olajos, piszkos gyapjút saját kezével áztatta, mosta, festette, több mint negyvenféle barna színárnyalatot kevert ki a hat négyzetméteres, izgalmasan modern textilképhez. Az Ikaroszt látva – amelybe egész lényét beleszötte – nem nehéz megérteni, miért mondja a művész: úgy tekint képeire, mintha a gyermekei lennének.

Deák Beke Éva három évvel ezelőtt férjét, a Munkácsy-díjas kiváló grafikusművészt, *Deák Ferencet* követve jött Kolozsvárról Szegedre. A marosvásárhelyi művészeti líceum grafikai osztályában tanult, majd a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Akadémia textilművészet szakán diplomázott. Negyven éven át a Szamos partján alkotott, munkái romániai, magyarországi, németországi, dániai és svédországi magán- és közgyűjteményekben láthatók. A Kass Galé-

Deák Beke Éva szegedivé válva szeretne jobban bekapcsolódni a hazai képzőművészeti életbe. Fotó: Karnok Csaba

riában rendezett tárlatának anyagát az elmúlt évtizedek terméséből válogatta. A francia gobelin technikával természetes, meleg gyapjúból készült, eredeti fantáziavilágról tanúskodó képek, absztrakt, modern, természetet idéző formavilágból építkeznek, alkotójuk nem használja a népművészet motívumait.

– Erdélyben sokan foglalkoznak textilművészetrel, de a ropant munkaigényes francia gobelin ott is ritkaságnak számít. A gobelinkészítést a gályarab-sággal szokták összehasonlítani. Természetesen csak akkor annyira nehéz munka, aki valaki egyszerűen csak sző. Én azonban minden alkalommal újraalkotom a képeimet, menet közben is változtatok rajtuk, ezért mindig örömet jelent a szövés, meg sem érzem, hogy komoly fizikai munka. Kolozsvárott 50 négyzetméteres gyönyörű műtermem volt, ahol elfért a két és

fél méter hosszú, két méter magas hatalmas szövőszékem. Tavaly nyáron adtuk fel a műtermünket, és a szövőszék egyelőre kolozsvári lakásunkban várja, hogy Szegedre szállítsuk. Az utóbbi években hímzéssel és applikációval is foglalkoztam, amihez nem kellett a szövőszék. Egy-két ilyen munkám is szerepel a mostani tárlaton – mondja Deák Beke Éva, aki szegedivé válva szeretne jobban bekapcsolódni a hazai képzőművészeti életbe is. Tavaly tagjává választotta a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, mostani tárlata pedig – amelynek pénteki megnyitóján a régi barát, *Sinka Károly* színművész *Kányádi Sándor* verseit mondja – méltó bemutatkozás. A kiállításra a szegedi Mozaik Kiadó exkluzív albumot jelentetett meg, amely képet ad a négy évtizedes alkotói pályáról.

HOLLÓSI ZSOLT